

5. The proportions in each rule are as follows: a/ magazines - 1.08:1 /RESULT/, 1.16:1 /AMT/, 1.18:1 /FOR/, 1.10:1/SINCE/ b/ newspapers - 1.12:1 /RESULT/, 1.17:1 /AMT/, 1.13:1 /FOR/, 1.10:1 /SINCE/. The JUST rule had to be omitted on the grounds that no instances of the Present Perfect with just appeared in the British newspapers or in the American magazines.

6.cf. F.R.Palmer, A Linguistic Study of the English Verb, London 1965, pp.61-62,75; J.M.Ward, op.cit., pp.70,78, and W.E.Bryan, The Preterite and the Perfect Tense in Present-day English, in Journal of English and Germanic Philology, vol.XXXV 1936, No3, pp.353-382.

7.cf. M.Joos, Review of "The Tense and Aspect of Present-day American English" by Akira Ota, in Language, vol.40 1964, No3-4, p.495.

Wojciech Pankowski

FILM NIEMY, JEGO PRODUKCJA I WYKORZYSTANIE
W PRACY NAUCZYCIELA JEZYKOW OBCYCH

Spośród wielu pomocy audiowizualnych dużą rolę w nauczaniu języków obcych może z powodzeniem odegrać film niemy, odpowiednio opracowany metodycznie. Wobec braku tego rodzaju filmów w sprzedaży należało by zachęcić samych nauczycieli języków obcych do podejmowania prób ich realizacji. Stałe postępujący proces unowocześniania metod nauczania niewątpliwie stwarza w tym zakresie pewne możliwości twórcze.

W Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie powstał projekt zrealizowania filmu niemego na taśmie 8 mm i czasie trwania projekcji do 15 minut. Pierwsza próba udała się. Dlatego też ośmielamy się zachęcić lektorów i nauczycieli do podejmowania samodzielnych inicjatyw w tworzeniu filmów niemych stosunkowo tanich i jakże pomocnych w nauczaniu języków obcych. W niniejszym artykule pragnąłbym opisać:

1/ produkcję filmu

2/ i jego wykorzystanie na lekcjach.

Produkcja filmu niemego powinna być podporządkowana określonym celom dydaktycznym. Zamierzony cel osiągniemy przez dobrze przemyślaną i opracowany scenariusz tematyczny, uwzględniający zarówno sytuację /miejsce akcji/, jak również problemy językowe.

Zrealizowany przez nas film pt. "Hotel" składa się z 9 następujących scen tematycznych: 1/ Na ulicy. 2/ W recepcji. 3/ Przy

windzie. 4/ Na korytarzu przed pokojem. 5/ W pokoju. 6/ W łazience. 7/ Na schodach. 8/ W kawiarni. 9/ Rozmowa z kelnerką. Fabula filmu. Na ulicy obcokrajowiec spotyka przypadkowego przechodnia i pyta o najbliższy hotel. Przechodzień udziela odpowiednich informacji. Po chwili gość wchodzi do hotelu. W recepcji załatwia formalności meldunkowe i pobiera klucz do pokoju. Scena przy windzie ma na celu wprowadzenie nowych struktur językowych, właściwych dla języka rosyjskiego. Na korytarzu przed pokojem zwrócono uwagę na rodzaj bagażu i otwierania drzwi. W pokoju turysta ogląda i nazywa meble oraz określa bliżej ich cechy przy równoczesnym rozpakowywaniu swoich rzeczy. W łazience mowa jest o przyborach toaletowych i urządzeniach higieniczno-sanitarnych. Po wstępnym urządzeniu się w pokoju, nasz turysta udaje się do kawiarni, żeby wypocząć i przejrzeć prasę poranną.

Scenariusz filmu niemego został opracowany w sposób następujący. Jako przykład podam tylko dwie sceny.

Scena	Ujęcie	O b r a z	D z w i ę k
1	1	<u>Na ulicy</u> Turysta spotyka przypadkowego przechodnia i pyta o hotel.	- Przepraszam, czy może mi pan powiedzieć, gdzie znajduje się najbliższy hotel?
	2	Przechodzień wskazuje ręką budynek hotelu.	- Hotel mieści się w tym szarym 6-piętrowym budynku. - Dziękuję bardzo.
	3	Budynek hotelu	! Tablica z napisem: "Dom Noclegowy."

Scena	Ujęcie	O b r a z	D z w i ę k
	4	! Wejście gościa do hotelu.	- Jak tu przyjemnie.
2		<u>W recepcji</u>	
	1	! Rozmowa przy okienku	- Tydzień temu zamawiałem telefonicznie pokój jednoosobowy. - Czy pani zarezerwowała dla mnie miejsce? - Pana nazwisko? Tak. Pokój jest zarezerwowany.
	2	Podawanie druczków do meldowania	- Proszę wypełnić dwa formularze. - Jeden do zameldowania, drugi - wymeldowania.
	3	! Wypełnienie druczków przy stoliku	- Nie wiem w jakim języku wypełnić te druczki?
	4	Podawanie wypełnionych druczków.	- Proszę wypełnione druczki meldunkowe.
	5	Podawanie paszportu.	- Proszę okazać paszport. - Tak. Dobrze. Dziękuję.
	6	! Rejestracja	- Czy załatwiłem już wszystkie sprawy związane z rejestracją? - Tak, już wszystko.
	7	! Pobieranie klucza	- Proszę klucz do pokoju.....

W takim układzie scena zapowiada temat jednostkowy, obraz zaś spełnia rolę ilustracji tematu, a poszczególne ujęcia są elementami akcji, podkreślającymi działanie podmiotu. Tak więc scena i obraz angażują uwagę uczącego się. I wreszcie trzecie ogniwo to dźwięk, który jest komentarzem sceny i obrazu. Te trzy integralne czynniki w sposób naturalny wprowadzają ucznia czy studenta do nowego środowiska językowego. Przy tym obrazowym /wizualnym/ przedstawieniu tematu trudno mówić o nawet mimowolnych dygresjach myślowych. Osiąga się taki skutek dzięki metodycznie opracowanemu obrazowi, uwzględniającemu na zdjęciu dwa plany. Plan pierwszy to ogólny zarys sytuacji /w tym wypadku ogólny widok ulicy/, a drugi plan wyeksponowany dla potrzeb językowych, to spotkanie przypadkowego przechodnia i, co najważniejsze dla języka, sposób prowadzenia z nim rozmowy. Występuje tu zwrot grzecznościowy "przepraszam" i zaraz po nim zdanie pytające, "gdzie znajduje się najbliższy hotel?". Nie pomija się tu także materiału gramatycznego /m.in. trudny do opanowania najwyższy stopień przymiotnika/. Student /uczeń/ patrząc na obraz i słuchając komentarza w języku obcym automatycznie naśladuje gotową konstrukcję zdaniową. Utrwalone w pamięci zdania powinny być wykorzystane jako materiał do ćwiczeń gramatycznych, objaśniających dane zjawiska językowe /np. stopniowanie przymiotników/. Każde zaś ujęcie i dźwięk /nagrane na taśmę zdania/ można rozpatrywać w wyżej podanych aspektach.

Weźmy inny przykład. W pokoju. Pierwszy plan to ogólny widok pokoju. Obraz ten wprowadza określoną sytuację leksykalną. Dopiero komplet zdjęć na drugim planie /przedstawianie poszczególnych przedmiotów - mebli/ pozwala na skonkretyzowanie słownictwa /nazywanie mebli i określanie ich cech/.

Przy układaniu scenariusza filmu i jego realizacji ważne

jest to, jakich konstrukcji zdaniowych /modeli/ i słówek chcemy nauczyć. Innymi słowy - materiał leksykalny oddzielnych scen powinien być z góry zaprogramowany. O stopniu trudności językowych będzie decydował odbiorca, dla którego film został przeznaczony.

Scenariusz dydaktyczny filmu niemego nie może być opracowany schematycznie, ani też obliczony na efekt sytuacji, Głównym wyznacznikiem w tym względzie powinien być język i tylko język z właściwym uwzględnieniem stopni trudności podawania nowego materiału. Bywa i tak, że obraz zawiera więcej elementów. Naturalnie wszystkich nie należy omawiać na jednej jednostce lekcyjnej. Do tej samej sceny można wracać kilkakrotnie, ale za każdym razem wskazane jest wydobyć co raz to nowy problem. Wówczas zapowiedź kolejnej projekcji tej samej sceny wzbudzi na pewno niemałe zainteresowanie.

Specjalnego omówienia wymaga dalsza praca z obrazem i taśmą, na której według scenariusza nagrany jest dźwięk /zdania/. Podczas pierwszej projekcji uczniowie oglądają poszczególne obrazy filmu i słuchają komentarza nagranych na taśmie magnetofonowej. Przy następnej projekcji słuchają uprzednio nagranych pytań i odpowiedzi. W wypadku załączonego scenariusza pytania i odpowiedzi są sformułowane następująco:

P. - Kto przyjechał do miasta?

O. - Zagraniczny turysta.

P. - Kogo spotkał na ulicy zagraniczny turysta?

O. - Przypadkowego przechodnia.

P. - O co on pyta?

O. - Gdzie znajduje się najbliższy hotel.

P. - Co mu odpowiedział przechodzień? itd.

Dalsze zajęcia prowadzi się już bez projekcji filmu. Uczniowie słuchają tylko pytań, a w specjalnie pozostawionych przer-

wach na taśmie dają indywidualne odpowiedzi. Takie ćwiczenia mają na celu wyrobienie właściwego tempa mówienia, charakterystycznego dla danego języka,

W laboratorium językowym przy systemie kabinowym wszyscy uczniowie mogą odpowiadać równocześnie na pytania. W szkole, która nie posiada laboratorium językowego, sposób odpowiedzi na pytania trzeba zorganizować inaczej, a mianowicie, ponumerować je i przydzielić każdemu uczniowi. Wówczas uczniowie ze skupioną uwagą słuchają swoich pytań. W wypadku, gdy uczeń odpowiada zbyt wolno, należy powtórzyć mu pytanie nawet kilka razy, żeby zmusić go do mówienia we właściwym tempie. Trudności te są całkowicie do pokonania.

Ten sposób prowadzenia nauki języka obcego przy zastosowaniu nawet filmu niemego silnie aktywizuje uczniów, budzi ich zainteresowanie przedmiotem i przy dobrej, a sprawnej organizacji lekcji daje niewątpliwie efekty w nauczaniu. Nadaje się zwłaszcza do przerabiania tak trudnych tematów, jak np. rodzina, zabawa. /Oczywiście mam tu na myśli specjalnie opracowane filmy o tej tematyce/.

Na zakończenie chciałbym podać kilka praktycznych uwag. Wykonanie dydaktycznego filmu niemego kamerą radziecką "Kwarc" nie jest trudne. Zdjęcia powinny być ostre i dobrze wywołane. Z uwagi na to, że taśma filmowa przy częstym użyciu ulega zniszczeniu, najlepiej wykonywać kilka zdjęć tych samych scen. Posiadanie dwóch czy nawet trzech kopii jest konieczne. Do wyświetlania filmu z powodzeniem można używać radzieckiego projektora Łucznicz-2. W celu zagłuszenia jego warkotu, projektor dobrze jest umieścić w specjalnie do tego celu zrobionej szafce-kabinie z płyt dźwiękochłonnymi.

Dodatkową sprawą może nie tyle trudną, co wielce skomplikowaną w realizacji, jest nagranie tekstu /dźwięku/ na taśmę magnetofonową z równoczesną synchronizacją z obrazem. Praca ta wymaga dużej uwagi, cierpliwości i czasu. W warunkach gdy nie dysponuje się odpowiednią aparaturą do nagrywania dźwięku, problem ten można rozwiązać dwojako. Po pierwsze - opanować tekst na pamięć i patrząc na obraz nagrywać. Po drugie - przy pomocy stopera zmierzyć czas trwania poszczególnych ujęć scen i mając te pomiary - nagrać oddzielnie na taśmę magnetofonową tekst /dźwięk/ scenariusza.

Wiele kłopotu sprawia równoczesne włączanie magnetofonu z nagraniem tekstem i projektora, a żeby uniknąć ewentualnych zakłóceń wskazane jest przed tekstem nagrać na taśmę fragment melodii, najlepiej dostosowanej do tematu, co nie jest trudne, zwłaszcza, że obecnie możemy nagrywać na taśmę bezpośrednio z płyt. Przed uruchomieniem projektora Łucz - 2 należy uprzednio ustawić ostrość obrazu i szybkość przesuwu taśmy filmowej. Wtedy dopiero można liczyć na właściwy odbiór dźwięku i obrazu.

Praktyka wykazała, że 10 czy 15 minutowa projekcja filmu w grupach nie zaawansowanych / mam na myśli język angielski, francuski czy nawet niemiecki/ nie daje zamierzonych rezultatów. Dla tych grup najlepiej jest tworzyć tzw. pętle tj. sklejoną taśmę filmową obejmującą najwyżej jedną czy dwie sceny i stale przy projekcji powtarzającą się.

Ze względu na jeszcze niezbyt duże doświadczenie w tym zakresie pozwoliłem sobie przedstawić tylko pewne sugestie, jak można przy dzisiejszym stanie techniki tworzyć co raz to nowe pomoce do nauki języków obcych, mające na celu w małym, co prawda, stopniu modernizować proces dydaktyczny w szkole.